

Vnitřní adaptace NATO

Strategická koncepce NATO vyžaduje vojenské struktury, které umožní Alianci účinně reagovat na měnící se bezpečnostní prostředí poskytnutím vojenských sil a schopností potřebných k řešení nepředvídaných událostí a nebezpečí. Vojenské síly Aliance musí být připraveny provádět preventivní operace i zvládnutí krizí, včetně mírových, a nadále přitom bránit bezpečnost a územní celistvost členských zemí. Adaptace politických a vojenských struktur a procedur stále pokračuje. Je uznáváno, že musí být posílen evropský pilíř Aliance. Jde zde i o záměr vybudovat oddělitelné, ale ne oddělené, vojenské kapacity, které by byly využívány NATO nebo Západoevropskou unií (ZEU). Konkrétně vnitřní adaptaci Aliance představují tři hlavní složky: dlouhodobá studie NATO (NATO Long Term Study, LTS), která pojednává o nové velitelské struktuře Aliance, za druhé je to koncepce tzv. mezinárodních vojenských jednotek, respektive mnohonárodních skupení všech druhů ozbrojených sil (Combined Joint Task Forces, CJTF), a za třetí jde o vznikající evropskou bezpečnostní a obrannou identitu (European Security and Defence Identity, SDEI). Všechny tyto prvky vnitřní adaptace NATO jsou neoddělitelně spojeny.

* * *

Začátky vnitřní adaptace NATO se datují již od zasedání ministrů zahraničních věcí států Aliance konaném v červnu 1992 v Oslo, kde vyhlásili svou připravenost podmíněně, případ od případu, podpořit mírové aktivity, za které byla odpovědná tehdejší KBSE. Ale byla to především deklarace bruselského summitu z ledna 1994, která požadovala, aby NATO přizpůsobilo své vojenské struktury a postupy množství nových úkolů, což zahrnovalo i uvedení koncepce mezinárodních vojenských jednotek CJTF, jako jednoho z budoucích nástrojů Aliance.

Kolektivní obrana zůstává i nadále samozřejmě tím základním posláním Aliance, ale v rámci možností musí být Aliance také schopna provádět operace na podporu míru, spolupráce, dialogu, programu PfP, kontroly zbrojení a odzbrojení, zamezení šíření jaderných zbraní. A pochopitelně i rozšiřování NATO je jedním z velice důležitých důsledků bruselského summitu.

V dubnu 1994 byl projednáván střednědobý plán Aliance, který se zabýval finančními možnostmi vojenského rozpočtu Aliance na příští léta. Ve skutečnosti jsou příspěvky do vojenského rozpočtu Aliance velmi malé, v průměru tvoří méně než jedno procento výdajů členských států na obranu. Vojenský rozpočet Aliance je spíše jen koordinátorem získávání zdrojů. Přímá finanční zátěž vzniká až při obsazování asi 18 tisíc míst velitelských struktur NATO, čtyřech velitelských úrovní a 65 velitelství.

Státy jsou dnes pod tlakem veřejného mínění, které chce, aby peníze na obranu byly vydávány účelně. Vzhledem k tomuto politickému tlaku a stále zmenšujícím se zdrojům vynakládaným na armádu na straně jedné, a nutnosti přizpůsobit struktury NATO nové bezpečnostní situaci na straně druhé, Vojenský výbor NATO (MC) inicioval to, co se stalo později známé jako „dlouhodobá studie NATO“.

Hlavním rysem nové velitelské struktury, která začala fungovat v červenci 1994, bylo snížení počtu hlavních vojenských velitelství na dvě: **velitelství spojeneckých sil v Evropě** a **velitelství spojeneckých sil v Atlantiku**. Další změny zahrnují vytvoření **tří hlavních podřízených velitelství (MSC)** v rámci velitelství spojeneckých sil v Evropě, odpovědných za oblast Jih, Střed a Severozápad.

O čem píše tzv. „dlouhodobá studie“

Základní myšlenkou dlouhodobé studie bylo zmodernizovat MC 400 (pojednávající o vojenské realizaci strategie Aliance), a tak vytvořit základnu pro zamýšlený cíl - přezkoumání velitelských struktur Aliance.

Vojenský výbor šestnáctky, včetně Francie, a Rada NATO schválili nový MC 400/1. Tím vznikl základ, na kterém lze budovat nové velitelské struktury. Byly vypracovány různé strukturální alternativy. Není bez zajímavosti, že všechny tyto alternativy předpokládají, že Francie i Španělsko se budou na nových velitelských strukturách podílet.

Původní struktura byla čtyřúrovňová. Náčelníci generálních štábů Aliance (CHODs) se dohodli, že budou existovat jen dvě struktury. Za prvé to bude struktura známá jako CS A (velitelská struktura pro atlantickou oblast), dvouúrovňová velitelská struktura se třemi regionálními velitelstvími v Norfolku, Northwoodu a Lisabonu, a pro Evropu tříúrovňová velitelská struktura se dvěma regionálními velitelstvími v Brunssumu a v Neapoli, a spojené (tj. všech druhů zbraní) subregionální velitelství a velitelství složek na třetí velitelské úrovni.

Za druhé, struktura CS B, znovu se třemi regiony v Atlantiku, ale tentokrát s třemi regiony v Evropě, třetím velitelstvím bude současné velitelství AFNORTHWEST (*Allied Forces Northernmost Europe*, spojenecké síly v severozápadní Evropě), které se nachází v Británii. Na třetí úrovni velení jsou ještě nějaké velmi malé rozdíly. Při další práci byla CS B odložena a začala práce na třech regionálních velitelstvích a dvou v Evropě.

Na velitelské struktuře pro Atlantik bylo dosaženo shody, ale zbývají ještě určité důležité body ohledně počtů a umístění velitelství na třetí úrovni v Evropě. Nesmíme zapomenout, že o nejdůležitějších a nejsložitějších bodech ještě nebylo přijato žádné konečné rozhodnutí.

Řešení daných otázek bylo složité, jako příklad snad stačí uvést, že pokud probíhaly diskuse o nové velitelské struktuře v obecné rovině, bylo relativně snadné se shodnout na základní linii a cílech Aliance. Když se ale přešlo od obecných k detailním problémům, tak jak tomu bylo na jednáních v posledních měsících, okamžitě se dostaly do popředí zájmy jednotlivých zemí.

Bylo by nemoudré dohadovat se, kdy můžeme očekávat konečné rozhodnutí o velitelských strukturách, ačkoliv by bylo lepší, že rozhodnutí by mělo být přijato spíše dříve než později. Ale i když bude konečné rozhodnutí přijato brzy, ze zkušenosti víme, že zavedení nové velitelské struktury bude velmi zdoluhavým procesem.

Koncepce CJTF

Jak již bylo zmíněno, na bruselském summitu v roce 1994 byla schválena koncepce mezinárodních vojenských sil CJTF. V podstatě to není nic nového. Takové mezinárodní jednotky byla aliance NATO schopna postavit vždy. Jednotky (vojenská skupení) však byly budovány výhradně pro určité situace, k určitému účelu, *ad hoc*. Nová koncepce

naproti tomu předpokládá, že mezinárodní síly CJTF budou trvale zabudovány do velitelských struktur Aliance. Měly by plnit široký rozsah úkolů, včetně kolektivní obrany. Zejména budou plnit úkoly při mírových operacích. Důležitou je skutečnost, že **koncepce CJTF je velmi vhodným prostředkem vyjádření evropské obranné a bezpečnostní identity**, včetně toho, že jednotky CJTF mohou být poskytnuty Západoevropské unii (ZEU). Není bez významu, že koncepce předpokládá i angažovanost nečlenských států NATO v operacích na podporu míru.

Smyslem CJTF tedy je:

- ◆ poskytnout flexibilní a efektivní prostředky, které umožní alianci NATO okamžitě vytvořit síly schopné rychlého nasazení, složené z příslušníků různých států, všech typů zbraní, pod kvalitním a jednotným velením a řízením,
- ◆ účastnit se mimořádných operací (*contingency operations*) spolu se státy, které nejsou členy NATO, a to i v takových situacích, které se netýkají kolektivní obrany,
- ◆ jsou potvrzením vznikající evropské bezpečnostní a obranné identity, včetně poskytování ozbrojených sil ZEU.

Definice:

CJTF (*Combined Joint Task Forces*) je mezinárodní (mnohonárodní, kombinované) vojenské skupení (*task force*), všech druhů zbraní (tj. společné, *joint*) sestavené k provádění určitého úkolu, formované pro mimořádné operace, s mezinárodním velením a řízením.

CJTF HQ, velitelství jednotek CJTF, je funkční, mezinárodní (mnohonárodní, *multinational, combined*), velitelství Aliance, všech druhů zbraní (*multi-service, joint*), různé velikosti. Jeho úkolem je velet a řídit jednotky CJTF při mimořádných operacích (*contingency operations*), včetně mírových operací (*peace support operations*).

CJTF Parent HQ, mateřské velitelství jednotek, je mezinárodní velitelství NATO všech druhů zbraní; zahrnuje základní velitelství CJTF (CJTF HQ nucleus).

CJTF HQ Nucleus, základní velitelství jednotek CJTF, představuje stálý minimální štábní rámec, sloužící jako nejmenší (*core*) velitelství CJTF. Organizačně je umístěno v rámci mateřského velitelství.

CJTF HQ Augmentation Module, složka posílení velitelství CJTF, je dalším štábním prvkem poskytovaným NATO, případně jiným mezinárodním velitelstvím, členským státem, nebo formováno z jednotlivých členů štábu či ze všech uvedených zdrojů. Může být připojen k základnímu velitelství.

CJTF HQ Support Module, týlová jednotka velitelství CJTF. Je to specializovaná podpůrná organizace poskytovaná NATO či dalšími mnohonárodními velitelstvími či státy, aby obstarávala týlové složky spadající pod velitelství CJTF (např. motorizovanou přepravu, polní kuchyni).

Hlavním úkolem mezinárodních jednotek CJTF je vést mimořádné operace, které nespadají pod článek 5 (ozbrojený útok proti jedné nebo více smluvních stran bude považován za útok proti všem), včetně těch, které jsou v souladu s rezolucemi zvláštní komise OSN či na základě mandátu OBSE. Avšak není vyloučeno ani případné nasazení CJTF pro mise Aliance podle čl. 5, protože požadavky kolektivní obrany jsou stále prioritní.

Co se týče implementace koncepce CJTF: probíhá počáteční, zřizovací fáze, následovat bude vyhodnocování, a konečně vlastní realizační fáze.

V současné době existuje v první fázi, během níž jsou prováděna cvičení a prověrky. Ty mají umožnit detailnější vyhodnocení jejich určení, velikost a strukturu velitelství CJTF.

Jako mateřská velitelství CJTF byla určena velitelství sil NATO ve střední Evropě (AFCENT), v jižní Evropě (AFSOUTH) a úderná flotila v Atlantiku (STRIKFLANT). Zřízení mateřských velitelství umožňuje začít jak s výcvikem jednotek, tak vytvořit základnu pro budování základních pozemních i námořních velitelství CJTF.

V souladu s cíly koncepce CJTF se předpokládá, že se operací budou účastnit i státy, které nejsou členy NATO, obzvláště státy účastníci se programu Pfp, a tudíž že pro ně budou vypracovány příslušné směrnice.

Některé ze zásadních bodů musí být ještě rozhodnuty. Jde zejména o:

- počet a velikost základních velitelství a na jaké velitelské úrovni mají být zřízena,
- vybavení velitelství personálem, náklady, požadavky spojovacího a informačního systému (CIS) a velikost zdrojů, jak lidských, tak finančních.

CJTF je nástroj, mechanismus, který podstatně posílí schopnost NATO rychle a účinně reagovat v oblasti jeho hlavních úkolů (misí). Je to i velmi účinný prostředek, kterým může Aliance přispět operacím ZEU.

Evropská bezpečnostní a obranná identita, ESDI

Z vojenského hlediska a v kontextu probíhající vnitřní adaptace NATO jsou to dva hlavní procesy, které nejlépe reflektují evropskou obrannou identitu: zviditelnění ESDI v nových velitelských strukturách, a za druhé plánování, včetně praktických opatření, která umožní, aby kapacity a prostředky Aliance byly k dispozici pro operace ZEU.

Je zachováno jednotné (integrované) velení, a tudíž i efektivnost velitelské struktury aliance NATO. Zároveň musí být Aliance schopna poskytovat nezbytná spojení na strategické úrovni mezi ZEU a silami provádějícím operace ZEU. Zástupce vrchního velitele sil NATO v Evropě (*Deputy SACEUR*) pro úkoly ZEU by mohl plnit další funkce. Nedávno formovaný spojený plánovací štáb mezinárodních operací (CJPS) na vrchním velitelství sil NATO v Evropě (SHAPE) by mohl být rozšířen o existující štáb letectva rychlé reakce (*Reaction Force Air Staff*) a posílen dalšími složkami ZEU nebo zástupci různých států, které by se podílely na plánování mimořádných operací.

Další oblastí, ve které se může evropská obranná identita prosazovat, je na úrovni budoucích regionálních velitelství, odpovídající úrovni současných hlavních podřízených velitelství (MSC). V posledních měsících bylo úspěšně dokončeno velké množství práce ve výše uvedených oblastech a byly značně zlepšeny pracovní vztahy mezi ZEU a NATO. Úkol budování evropské obranné identity je v rámci Aliance úspěšně plněn.

* * *

NATO tedy rychle reagovalo na změny v bezpečnostním prostředí a pokračuje tak i dále. Vnitřní adaptace mění zásadním způsobem Alianci; jejím výsledkem bude ideálně vyvážená organizace, která dokáže plnit široké spektrum úkolů, které přináší přibližující se příští století.

(Na základě materiálů NATO - red.)